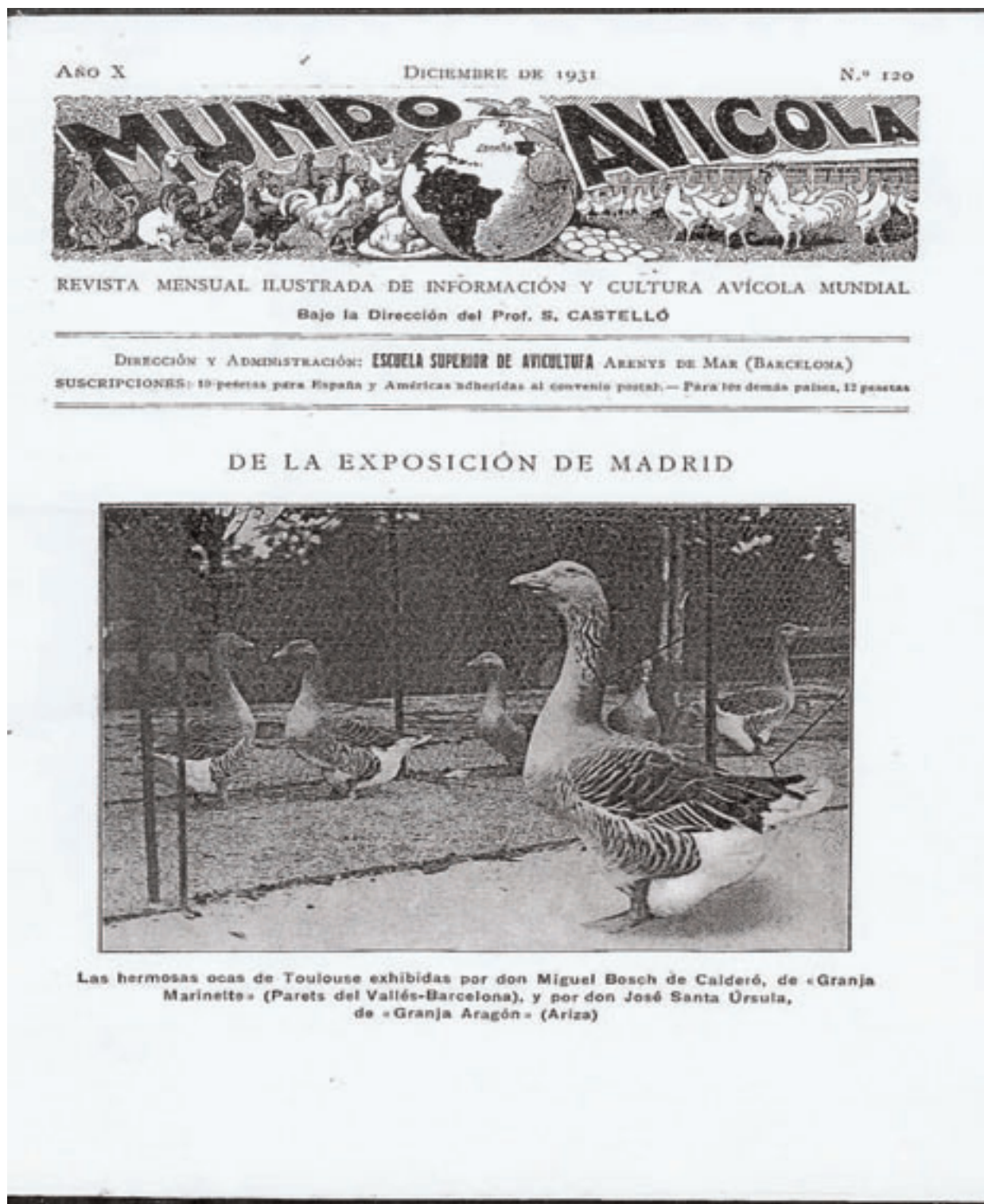

*Descobreix la història
del nostre poble.*

SUMARI

Editorial

La Marineta: més que una masia per Rosa Martí i Conill

La Ràdio a Catalunya: Ràdio Parets per Marta Volart i Jansana

Quarter de Llevant per Joan Volart i Bellavista

Entrevista a Jaume Palau i Ninou per Joan Volart i Bellavista

La Guerra del Francès a Parets per Maria Gorina i Esteve

Ressenya literària per Rosa Martí i Conill

Racó poètic

Editat per: Centre d'Estudis Locals PARIETES
Número d'inscripció: 31584/1
Data d'inscripció: 31/01/2006

Redactors: Josep Comas, Anna Esteve, Marta Garcia, Rosa Martí, Roger Prims, Antoni Puig, Josep Puig, Joan Volart.

Col.laboradors: Maria Gorina i Esteve, Marta Volart i Jansana

Correctora lingüística: Maria Antònia Fité

Logotip: Lluís Miras

Composició i Muntatge: Esteve Conill i Ferran Vidal

Adreça de contacte: parietes@gmail.com

Dipòsit Legal:

Impressió:

Amb el suport de:

Institut Ramon Muntaner

Bòbila de Can Ferret cap al 1950

Unió Paretense, davant de Can Codina, cap al 1945.

Parets és un poble en què l'edifici més emblemàtic és l'església parroquial de Sant Esteve consagrada l'any 904 i que encara conserva un absis del més pur estil romànic. Ha passat per diferents reformes i fins i tot fou incendiada en dues ocasions, la darrera va ser durant els fets del juliol del 36. Fou reconstruïda sota el patrocini de la família Feliu, els amos de la Linera. Aquest nou temple es va aixecar sobre les cendres de l'anterior amb un bonic estil neoromànic i forma part d'un conjunt arquitectònic del gran arquitecte català Francesc Folguera i l'escultor de fama universal Frederic Marés, i gaudeix d'unes pintures del no menys conegut pintor noucentista Josep Obiols. Ha estat i és la joia dels paretans. Les reformes dutes a terme els darrers anys en contra de la voluntat dels feligresos i de molts convilatans, tot i que amb criteris d'acord amb la Reforma del Concili Vaticà II, han causat un gran malestar entre moltes de les persones que estimen la seva església. Des d'aquí voldríem fer un crit d'alerta a les autoritats eclesiàstiques i locals a ser amatents amb l'opinió de moltes persones que volen ser fidels al llegat d'aquests artistes.

Les masies del nostre poble també formen part del patrimoni arquitectònic rural, resten encara les antigues residències senyorials de la Torre de Malla i la Torre de Cellers. De Masos en tenim una bona catalogació com són el primer que apareix en documents històrics que és Can Vila-rosal, documentat ja l'any 878, Can Moragues, Can Cot, la Marineta, Can Romeu, Can Serra, Can Guasch, Casa del Trenc, Can Torrents, Can Oms, Can Pepet i dues que ja no figuren a l'inventari actual com són Can Pla i Can Massot, ja que han estat derruïdes. Pensem que la preservació d'aquest patrimoni històric ens farà comprendre l'evolució del món rural des de l'època medieval a l'actual, manllevant les paraules escrites en el llibre Parets 904-2004 per l'historiador Jaume Dantí.

Tenim un passat industrial del qual diferents col·laboradors en el butlletí núm. 0 ja ens n'han parlat, un exemple és l'edificació de

la Linera, i concretament de la nau que comens comentaven els germans Antoni i Josep Puig i Serra, fou enderrocada l'any 1994 i acabava així amb un bonic patrimoni industrial i amb tants records de molts treballadors i treballadores d'aquesta gran indústria. Una altra mostra avui encara en peu és l'edifici que fou propietat de Cerveses Barcelona i Moritz. També formen part del nostre patrimoni industrial més avantguardista les pintures murals de l'antiga fàbrica TIPEL.

Una altra part del patrimoni arquitectònic serien alguns bonics edificis de l'Eixample, entre ells hi ha l'església de Sant Jaume, obra de l'arquitecte Joaquín García Alcañiz, autor d'algunes torres d'aquesta urbanització iniciada els anys 30, així com també de l'Ajuntament de Parets. García Alcañiz va deixar petja a Parets en l'època de la Postguerra.

Potser no amb la importància que hem parlat anteriorment, però també hi ha un llegat de cases unifamiliars, en els carrers Antoni Feliu, Santa Irene, Sant Josep, Sant Antoni, Major, entre altres, amb unes façanes singulars que podríem anomenar d'arquitectura popular i portada a terme pels mestres d'obres que caldria vetllar perquè no es perdessin. Avui ja ens en manquen algunes, can Tiet, la casa dels mestres i la casa de la Nena de Can Serra, que han estat tirades a terra per construir un altre tipus d'arquitectura més especulativa i que ens ha manllevat la pròpia, potser més modesta però que formava part del patrimoni artístic de la nostra vila. Pensem que hauríem de ser sensibles per restaurar i conservar les façanes que marquen una època i formen part de la nostra història local.

Per contactar amb nosaltres escriviu-nos a:

parietes@gmail.com

Som uns quants i volem ser molts més.

La Marineta: més que una masia

La Marineta és una masia del nostre poble amb una llarga història, situada a la plana del riu Tenes, circumstància que li ha permès disposar des de sempre d'un bon regadiu. Va viure uns anys de plena activitat d'explotació agrícola, ramadera i avícola quan n'era l'amo el senyor Miquel Bosch i Calderó.

Miquel Bosch i Calderó era un home amb cultura i formació, havia passat per la "Real Escuela de Avicultura" d'Arenys de Mar, allà es va formar en la selecció de races de diverses espècies d'animals. Era benestant però casar-se amb la senyora Maria Damm Calàs, que disposava de molts diners, li va permetre dedicar-se al que li agradava, l'avicultura.

Així l'any 1923 va restaurar del tot la masia anomenada Can Masó, la va transformar en l'edifici que és actualment i li va posar el nom de la seva dona que és qui va finançar les despeses. Marinette és el diminutiu de Maria en francès. El projecte era d'en Josep Goday Casals, aquest va reciclar finestres gòtiques de les cases de Barcelona que es tiraven a terra per obrir la Via Laietana. També es van afegir una sèrie de construccions auxiliars, tres entre la casa i el riu Tenes, eren els galli-

Miquel Bosch i Calderó cap al 1920

Fotografia cedida per Josefina Bosch

ners i a l'altra costat es van fer les naus, que actualment encara existeixen, on s'hi van ubicar les vaques. En Josep Goday Casals en el seu temps va fer moltes escoles a Barcelona, precisament ara l'Ajuntament de Barcelona n'ha fet un recull que s'acaba de publicar. ⁽¹⁾ La granja Marineta va tenir el màxim esplendor entre el 1925 i la guerra civil, eren diversos els animals que hi havia. Parlarem de les aus encara que hi ha també molt a dir pel que fa a les vaques i l'ús que feia dels derivats de la llet.

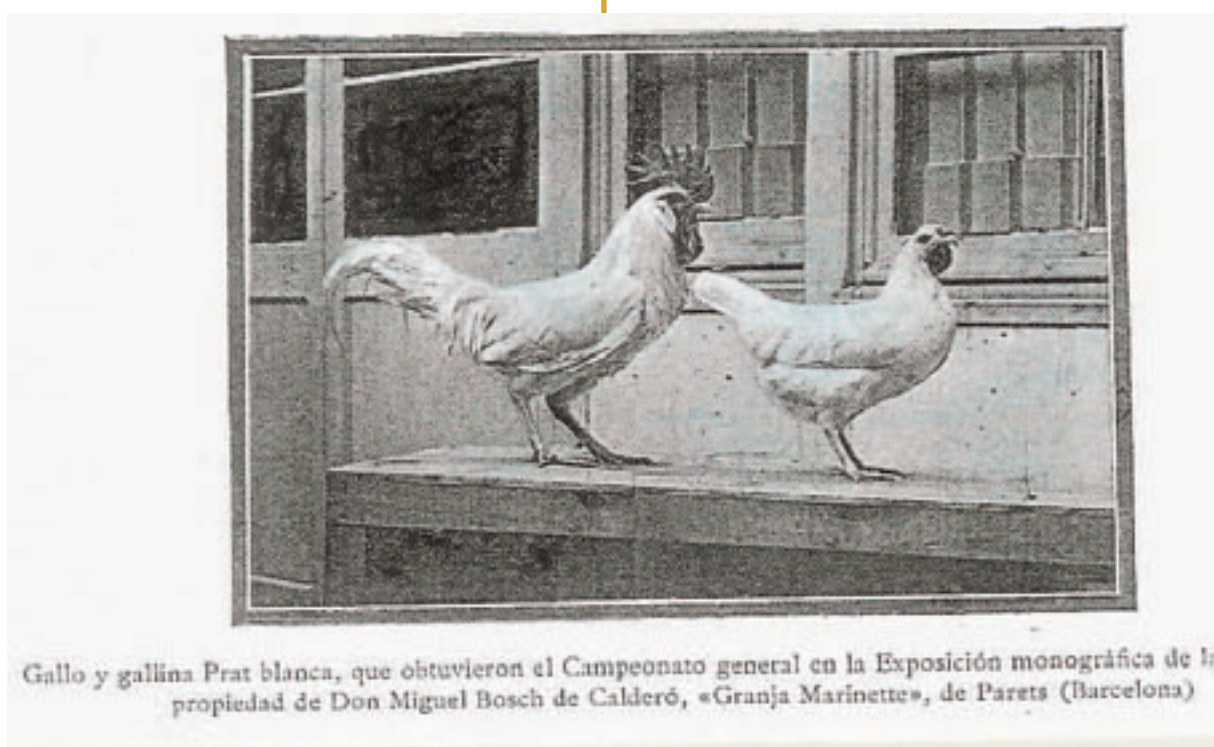
Són molts i diversos els premis que el senyor Miquel Bosch va aconseguir amb les espècies d'animals que criava a la Marineta en presentar-los a concursos. La major part de documentació s'ha conservat a l'arxiu de la "Real Escuela de Avicultura" d'Arenys de Mar, en especial a través de la publicació de la revista "El Mundo Avícola" entre els anys 1926 i 1931, i també en els programes de la Fira de l'Ascensió de Granollers.

A la Marineta hi havia una incubadora excepcional per l'època, hi cabien 3000 pollets. Els capons, pulardes i altres productes que produïen els venien a Barcelona a la casa Vicente Ferrer a la plaça Catalunya, on avui hi ha el Corte Inglés, fins i tot tenien a la botiga penjada una fotografia de la granja. També havien tingut una polleria a l'avinguda de Sarrià, núm. 24, a més d'una granja on comercialitzaven els derivats de la llet al C/ Urgell, núm. 71, on avui hi ha la fàbrica de la cervesa Damm.

Durant la guerra civil es va perdre tot el bestiar, i després de la guerra pràcticament ja no hi torna a haver aus, només tornen a posar vaques i cavalls. Alguna au hi ha encara que només sigui testimonial perquè l'any 1943 a la fira de l'Ascensió a Granollers obté diversos premis entre els quals hi ha el segon de 100 pessetes amb gallines i galls de la raça Rhode Island. L'any 1948, a la mateixa fira obté el primer premi amb una parella d'oques Toulouse.

celebrada a l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre, s'aproven definitivament. Aquesta associació és d'àmbit estatal i la promoció en 17 persones entre les quals hi ha el senyor Miguel Bosch i Calderó que en serà nomenat Vicepresident. Curiosament entre els 17 fundadors només hi ha una dona, que en resulta nomenada vocal i és la senyora Isaura Fons, és perit avícola, mestra nacional, avicultora professional i Directora del "Reformatorio para Niñas" de Lliçà de Vall.

Quan la Marineta es collectivitza hi ha un document a l'arxiu municipal del 22-11-1937, on diu que hi havia:

Conills i conilles.....	60
Conills petits.....	18
Gallines.....	222
Lloques.....	1
Polls.....	9

Constitució del Prat-Club de Perfecció

L'octubre de l'any 1930, al Vendrell és constituïx una societat que agrupa avicultors que volen millorar i difondre la raça del Prat. Aproven inicialment uns estatuts, posteriorment el dia 20 de desembre, en una sessió

Els nomenaments es porten a terme el dia 12 de març del 1931, a la seu també de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre i es fixa la seu de l'Associació a la Via Laietana núm. 5, principal. (2)

Amb anterioritat a finals del 1926 entre els dies 19 i 22 de desembre havia tingut lloc a la seu de l'institut una exposició per a la selecció i foment de la raça del Prat. Les aus del senyor Miquel Bosch i Calderó de la Marineta van ser molt premiades, es destaca el primer premi dotat amb 100 pessetes i medalla d'or per un gall i gallina del Prat blancs. A la revista Mundo Avícola surt la fotografia dels animals premiats, que reproduïm. (3)

Raça del Prat o pota blava

La raça del Prat és una au pròpia del Baix Llobregat i la zona del Delta, té com a característiques principals, una carn molt gustosa i la gallina és molt bona ponedora. N'hi ha dues espècies: rossa i leonada, que és de color blanc. Tenen les potes blaves, per això també s'anomenen pota blava. Tenen la cresta molt dentada i orelletes molt blanques. Ja als Comtes de Barcelona els agradava cobrar els delmes i els censos amb aus del Baix Llobregat per la qualitat de la seva carn.

L'època més important de producció va ser del 1920 al 1960, després amb les races híbrides que buscaven una major producció d'ous, els animals de raça quasi van desaparèixer. Posteriorment en època actual s'han recuperat.

Concursos

El senyor Miquel Bosch amb animals criats a la Marineta, l'any 1926 participa en el "Concurso Nacional de ganaderia y otras industrias rurales" celebrat a Madrid del 14 al 25 de maig de 1926.

L'any 1926 per portar fins a Madrid unes quantes aus per concursar s'havia d'estar molt organitzat i disposar d'algun sistema segur per transportar-les pel que suposa la distància i les dificultats del moment per què els animals no frissessin. Va aconseguir premis en diversos grups d'aus; per un gall i quatre o sis gallines de races estrangeres (hi va havia 100 inscrits):

- Dins els primers premis A, els lots d'Orpington negres i les Sussex arminyanades
- Dins els segons premis A, el lot Orpington leonada i Brahma arminyanada. (4)

L'any 1927, té lloc a Palma de Mallorca una exposició nacional d'avicultura amb més de 1000 aus exposades.

Va aconseguir premis en galls i gallines de races estrangeres:

- Primer premi d'Orpington negra.
- Segon premi en galls i primer i tercer premi en gallines Orpington leonada.⁽⁵⁾

També durant l'any 1927, es celebra a Reus una exposició d'aus en la qual els animals de la Marineta tenen un nombre molt elevat de premis. Si en els dos concursos anteriors només hi havia participat amb una o dues races ara el nombre i la diversitat d'animals és elevat cosa que indica que els senyor Bosch havia incrementat el nombre de races i d'espècies dedicant-s'hi amb gran interès i coneixement. Hi presenta, com a mínim, galls i gallines de les races Wyandotte blanca; Rhode Island vermella, cresta doble; Orpington negre; Gegants New Jersey; Sussex arminyat, i Cochinchina perdiu.

També hi va participar amb coloms aconseguint el primer premi d'una parella de Capuchinas arrissades.

Pulardes preparades per vendre cap als anys 20

En aquesta exposició el senyor Bosch aconsegueix el gran diploma d'honor i medalla de la "Real Escuela Oficial Española de Avicultura" perquè va guanyar 10 primers premis, 9 segons premis, 1 tercer premi i

diverses mencions sobre 37 inscrits. ⁽⁶⁾

L'any 1928, es celebra a Palma de Mallorca una nova exposició d'aus. Aquesta vegada el senyor Bosch va a Mallorca acompanyat de la seva esposa la senyora Marinette Damm Calàs, que presidirà l'àpat d'inauguració celebrat a l'Hotel Mediterráneo. En aquesta exposició hi presenten galls i gallines Rhode island, cresta doble i Gegants New Jersey. També reben el premi extraordinari i primer premi dels coloms anomenats de fantasia. ⁽⁷⁾

De l'1 al 20 de maig de 1928, a Barcelona a l'Hivernacle del Parc de la Ciutadella té lloc una gran exposició no només d'aus sinó també de conills. Ocupen el lloc central de l'hivernacle una parella d'oques Toulouse de la Marineta, és diu que són insuperables. També reben diversos premis de galls, gallines, coloms i ànecs. Presentem molts conills de raça i reben premis quasi en totes les races (Viena blancs, Petit gris, Habana, Negre i foc, Blau i foc, Gegants de Flandes gris, Blancs de Vendée i Normands). ⁽⁸⁾

L'any 1929 es celebra a París una exposició internacional d'avicultura, el senyor Miquel Bosch hi participa i obté el primer premi amb un gall blanc, tot i que no s'especifica la raça és de suposar que es tracta d'un gall blanc del Prat. ⁽⁹⁾

Aprofitant la Gran Exposició Universal de Barcelona de l'any 1929 hi van haver concursos monogràfics diversos, també animals de

la Marineta concursen i obtenen premis, tant pel que fa a aus com a conills. ⁽¹⁰⁾

L'any 1930 té lloc al Vendrell un altre exposició. La Marineta obté el Gran premi d'Honor perquè és la granja que més premis obté en relació al nombre d'animals presents. ⁽¹¹⁾

L'any 1931 i sota el patrocini de la Generalitat tenen lloc dos concursos d'avicultura a Catalunya, un a Vic i l'altra al Prat de Llobregat. És a Vic on la Marineta obté diversos premis ⁽¹²⁾. A la tardor d'aquest mateix any, té lloc a Madrid a la Casa de Campo una exposició nacional d'avicultura, columbofilia, cunicultura i apicultura. En aquesta exposició el senyor Miquel Bosch obté el 2n premi en gallines Bresse blanca i també el segon premi en galls i gallines Faverolles. Obté el primer premi amb les oques Toulouse, però en coloms, conills no consta que n'obtingui cap ⁽¹³⁾. Una fotografia d'aquestes oques ocupa la portada de la Revista Mundo Avícola, núm. 120 de desembre de 1931. ⁽¹⁴⁾

Rosa Martí i Conill

Llicenciada en Ciències Químiques

Bibliografia:

- (1) CUBELLAS BONET, ALBERT i CUIXART GODAY, MARC; Josep Goday Casals, *Arquitectura escolar a Barcelona*. Edita: Ajuntament de Barcelona, febrer 2008.
- (2) MUNDO AVÍCOLA, *Revista mensual ilustrada de información y cultura avícola mundial*. Director S. Castelló. Edita Escuela Superior de Avicultura. Arenys de Mar. Núm. 111. març 1931.
- (3) Ídem, núm. 62, febrer 1927.
- (4) Ídem, núm. 54, juny 1926.
- (5) Ídem, núm. 65, maig 1927.
- (6) Ídem, núm. 70, octubre 1927.
- (7) Ídem, núm. 76, abril 1928.
- (8) Ídem, núm. 77, maig 1928.
- (9) Ídem, núm. 87, març 1929.
- (10) Ídem, núm. 101, maig 1930.
- (11) Ídem, núm. 108, desembre 1930.
- (12) Ídem, núm. 115, juliol 1931.
- (13) Ídem, núm. 119, novembre 1931.
- (14) Ídem, núm. 120, desembre 1931.

“Corpus” a principis del 1950

De Dreta a esquerra Rosa Puigdelliure, Pilar Rocabert, Montserrat Lloberas, Teresa Verdaguer, Mercè Verdaguer, Rosalia Sors, Antònia Segura i Rosa Pladesala

D'esquerra a dreta: Benita de Can Batllori, Jaume Calvó de Can batllori, Maria Serra Busquets de Can Seret, Montserrat Xiol i el fill Josep Llobet. En la part inferior Lola Calvó de can Batllori, Rosa Vilarrassa i Maria Cruells.

Foto cedida per Josefa Guasch Serra

Can Moragues o can Sastret entre 1950 i 1960

Institut Cartogràfic de Catalunya

Interior de l'església de Parets l'any 1922

Arxiu Albert Bastardes

Catalunya va ser capdavantera en la radiofonia a l'Estat Espanyol, amb la posada en marxa de Ràdio Barcelona l'any 1923. Aquesta emissora tenia el distintiu EAJ-1. La va fer molt popular la veu d'un dels pioners de la ràdio, el locutor Josep Torres (Toreski), creador del personatge infantil Miliu. Aquest mateix presentador va fundar "Ràdio beneficència" al voltant del Nadal de 1924 ⁽¹⁾.

La Dictadura del general Primo de Rivera (1923-1930) va abolir Ràdio Barcelona i va crear la Unió de Ràdio Madrid. Això passava l'any 1926. És aleshores quan apareix Ràdio Associació com a resposta a la cancel·lació de Ràdio Barcelona. El seu anagrama era EAJ-15. Aquesta emissora estava formada per un

moviment cooperativista que també aplegava Ràdio Lleida i Ràdio Girona. Amb la proclamació de la República, 14-04-1931, es va convertir en l'emissora oficiosa del govern català. Amb la derrota republicana i l'entrada de les tropes franquistes aquest mitjà de comunicació es va convertir en Radio Nacional de España.

La fosca dictadura franquista va ofegar la ràdiodifusió en català i no és fins l'any 1953 que va aparèixer Ràdio Taradell⁽²⁾. Aquestes ràdios locals emetien en ona mitjana i estaven emparades per les parròquies. Més tard, l'any 1964, el govern va tancar 537 emissores, i moltes d'elles a Catalunya. Això va ser un cop més en els inicis de la renaixença de la ràdio en català.

Les ràdios locals

La primera emissora municipal va ser Ràdio Arenys de Mar. Aquesta va començar a emetre el setembre de 1979. Des d'aquesta data l'emissora del Maresme no ha deixat d'estar a les ones radiofòniques. A aquesta iniciativa de ràdio local, la va seguir Ràdio Cardedeu, però aquesta, a diferència de l'anterior, funcionava com a lliure, és a dir, sense cap vinculació municipal. Poc després en l'àtic de l'edifici de la guàrdia urbana de Rubí es va instal·lar aquell mateix any una emissora de proves que seria Ràdio Rubí. La quarta emissora municipal fou Ràdio Canet. Havien nascut independentment les unes de les altres. Després d'aquestes primeres emissores locals els seguien unes altres: Camprodon, Esparreguera, Sant Boi del Llobregat, Vilassar de Mar, Ripoll i Parets.

Ràdio Parets

La primera i única emissora de ràdio a Parets va néixer el dia 11 de setembre de 1980, per la "Diada Nacional de Catalunya". En aquesta data hom sentia a través del receptor la veu de la primera persona que es dirigia des de Parets als seus convilatants en català i amb informació local. Aquest primer locutor és en Pere Vila i Font. Parets vivia un gran moment històric acompanyat de molta participació i entusiasme.

Els pioners d'aquest projecte foren: Joan Vila Pera, Josep Rovira, Fernando Consentino Martínez, Miquel Ramon Viñas, Rufino Flores, els germans Alcántara (Pere i Gerard), Pere Vila i Font, Josep Ruiz, Antònia Gambau i Lourdes Carreras. Més tard es van incorporar persones més grans que varen donar una combinació de joventut i maduresa. Per citar alguns d'aquests pioners podríem parlar d'en Jaume Anfruns, la Quima Guasch i en Pere Obradors, conegut com l'avi Pere, malauradament aquest darrer ja fa bastants anys que ens va deixar.

Fou la segona ràdio local del nostre Vallès, després de Ràdio Cardedeu i la desena de Catalunya. Segons Rosa Martí, la primera alcaldessa de Parets, era un mitjà on es va desenvolupar la llibertat d'expressió, d'informació i de participació.

Els pioners d'aquest projecte foren: **Joan Vila Pera, Josep Rovira, Fernando Consentino Martínez, Miquel Ramon Viñas, Rufino Flores, els germans Alcántara (Pere i Gerard), Pere Vila i Font, Josep Ruiz, Antònia Gambau i Lourdes Carreras.**

Ràdio Parets com la resta de ràdios locals en principi no eren legals, ja que no disposaven d'una freqüència assignada. La màxima autoritat de la província en aquell temps, el governador civil, havia fet una sèrie d'amonestacions pel seu funcionament al marge de la llei.

Les diferents ràdios locals varen fer trobades i per tal de coordinar-les es varen posar en contacte amb el conseller de cultura de la Generalitat de Catalunya, el senyor Max Canher. Aquest representant del govern català va donar suport en tot moment a aquesta iniciativa, però malauradament la Generalitat no tenia competències en la gestió de les emissores de ràdio. Tot i que el nostre govern va fer un decret per regularitzar aquestes emissores de freqüència modulada, el poder executiu de l'estat Espanyol va presentar recurs d'inconstitucionalitat.

Totes aquestes incipients emissores varen tenir el suport de la corporació municipal i fins i tot els alcaldes varen anar en comissió a Madrid a defensar-ne la seva legalització. Tot i no ser reconegudes anaven emetent diàriament. L'any 1982 les emissores municipals varen tenir una audiència diària a tot Catalunya de 1.253.000 persones. Eren 42

ràdios locals que emetien amb continuïtat.

En una instància en data 3 de desembre de 1980, l'alcaldesa de Parets, Rosa Martí, sol·licitava al Conseller de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya la concessió per a la instal·lació i funcionament dintre del seu terme municipal, d'una emissora de radiodifusió en ones mètriques amb modulació de freqüència. Parets tenia una població de 8.407 habitants i molts d'ells eren vinguts de diferents punts de la geografia espanyola, i per tant la llengua de comunicació era el castellà. Aquest mitjà podria ser segons l'alcaldesa: "l'enclusa on es forgi la veritable comunicació, la veritable integració del nostre municipi".

La ubicació era en el carrer Lluís Companys, 19, on segueix tenint la seu. L'àrea de cobertura era d'àmbit local i la potència era de 25 watts. El material de què disposaven era el següent: un equip emissor cristall de quars de 25 watts, una antena col·lineal i torreta amb elements auxiliars, un mesclador Vortex MZ-6000 i dos micròfons YU-Brothers EM-702. El pressupost ordinari d'inversió de l'any 1981 era de 461.000 pessetes i el de funcionament pujava a la xifra de 700.000 pessetes.

Els horaris de programació eren de dilluns a dijous de les 7 de la tarda a la una de la matinada del dia següent i els divendres s'allargava fins a les tres. Els dissabtes la programació era més llarga, ja que començava a tres quarts d'onze del matí fins a les sis de la tarda. Els diumenges estaven dedicats a programes especials.

La programació a l'any 1981 estava dividida en: informació, programes culturals i d'entreteniment i la part dedicada a la música. Cal dir que la informació era d'àmbit local,

Ràdio Parets va néixer el dia 11 de setembre de 1980. El primer locutor fou en Pere Vila i Font.

comarcal i de Catalunya, però sobretot la primera. En el segon apartat, és a dir en els programes culturals, es feien xerrades, entrevistes, actes i esdeveniments d'interès cultural i social, tot dins l'àmbit local. La música ocupava bona part de les hores d'antena i es dedicava a les diferents variants: clàssica, Jazz, Rock, Pop, Folk, etc. Cal dir que també hi havia un espai infantil.

Els esdeveniments locals més importants al llarg d'aquests 28 anys a Parets han estat retransmesos en directe per Ràdio Parets. Se'n poden enumerar uns quants: fallida de la

El material de què disposaven era un equip emissor cristall de quars de 25 watts, una antena col·lineal i torreta amb elements auxiliars, un mesclador i dos micròfons.

Caixa de Crèdit Mutual; incendi de l'empresa Amsesa; parricidi de Francesc Arimon; crisi de l'Editorial Bruguera; Setmana Catalana de ciclisme; inauguració de l'Empresa Sony; preses de possessió com a alcaldes de Rosa Martí i de Joan Seguer; inauguració de la variant de la carretera N-152; inauguració de la planta d'impressió del Grup Zeta, etc.

Diferents personalitats han estat entrevistades durant tots aquests anys. Polítics com Jordi Pujol, Pasqual Maragall, Ernest Lluch, Miquel Roca, Manuel Fraga, Eduardo Bueno, Àngel Colom i un llarg etc. També ho han estat cantants com Joan Manel Serrat, Marina Rossell, Quico Pi de la Serra, Ovidi Montllor, Pere Tàpies i Núria Feliu. A més de personatges de mediàtics de la TV i del món de la faràndula.

La llista de persones que han passat per Ràdio Parets és molt llarga i tots han contribuït a donar aquest bon servei al nostre

poble. Gràcies a tots ells i a la bona audiència que registra Ràdio Parets avui segueix amb molt d'èxit.

Marta Volart i Jansana

Estudiant de Relacions Laborals a la Universitat Pompeu Fabra

Aquest article forma part del Treball de Recerca de 2n de Batxillerat que va presentar l'autora el curs 2006-2007. És una part d'un estudi sobre la Ràdio a Catalunya.

(1) Article publicat a la revista *Amíndola* per Joan Bellavista "Sintonitzem amb els orígens de la ràdio amb Lluís Verdaguer de l'Ametlla i la seva col·lecció".

(2) Revista *Arrel* núm. 3 pàg. 8 (Abril-setembre de 1982)

El Quarter de Llevant

El mot quarter té diferents definicions, però dues d'ells, segons el Diccionari de la Llengua Catalana són les següents: "Cadascun dels quatre barris o districtes en què es divideix una ciutat// Cadascun dels quatre districtes en què es divideixen determinats territoris jurisdiccionals." A Parets, tot mirant un document de l'acta de l'aprovació de la divisió del terme en seccions censals de l'any 1940, hom pot adonar-se que hi figuren els quatre quarters. Cal dir que en aquest document apareixen per primera vegada els noms de personalitats franquistes i alhora restaven foragitats tots aquells que guardaven relació amb la cul-

barris. Els districtes són: Can Gosch, La Marineta, barri de Can Pepet i Can Massot. Juntament amb aquesta documentació també hi ha un estudi estadístic d'entitats de població i les seves edificacions. Amb aquestes dades hom pot adonar-se que en la dècada dels quaranta la demografia en aquest districte perifèric del poble era molt superior a l'actual. Aquest fet és degut a transformació de l'hàbit rural a un altre d'industrial que va viure el nostre poble a partir dels anys 60. En el districte de can Gosch hi havia 6 cases habitades per 9 famílies; la Granja La Marineta i els seus contorns estaven censades 5 famílies

Segon: Paret

SECCION A:
Judios censals y de censos para censos de 1940

Entidad	Nombre	Superficie (Hectáreas)	Superficie (Cuerpos)	Superficie (Cuerpos)	Superficie (Cuerpos)	Superficie (Cuerpos)
1. Can Gosch	Can Gosch	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
2. La Marineta	La Marineta	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
3. Can Pepet	Can Pepet	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
4. Can Massot	Can Massot	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000

SECCION B:
Judios censals y de censos para censos de 1940

Entidad	Nombre	Superficie (Hectáreas)	Superficie (Cuerpos)	Superficie (Cuerpos)	Superficie (Cuerpos)	Superficie (Cuerpos)
1. Can Gosch	Can Gosch	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
2. La Marineta	La Marineta	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
3. Can Pepet	Can Pepet	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
4. Can Massot	Can Massot	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000

SECCION C:
Judios censals y de censos para censos de 1940

Entidad	Nombre	Superficie (Hectáreas)	Superficie (Cuerpos)	Superficie (Cuerpos)	Superficie (Cuerpos)	Superficie (Cuerpos)
1. Can Gosch	Can Gosch	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
2. La Marineta	La Marineta	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
3. Can Pepet	Can Pepet	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
4. Can Massot	Can Massot	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000

tura catalana i també els que feien referència a l'etapa anterior, la República. Aquests quatre quarters són: Llevant, Migdia, Ponent i Nord. Com era propi d'aquell règim dictatorial estaven escrits en castellà.

El quarter de Llevant, com el seu nom indica comprèn la franja de llevant del municipi paretà que va des de les cases de Can Neri, per la part nord-est, tocant amb els termes de Lliçà de Vall i Granollers, fins a la casa del Trenc, fent una falca amb el poble veí de Montmeló. Pels altres costats queda limitat pel terme de Montmeló i la Riera Tenes. Aquest quarter estava i segueix dividit en

i hi figuraven 6 habitatges; al barri de can Pepet, el més nombrós, hi residien 28 famílies repartides en 17 cases, i en el veïnat de cases més allunyat del poble, Can Massot, estava a 2 km del centre, hi havia inscrites al registre 8 cases i el mateix nombre d'unitats familiars. Si hom fa números s'adonarà que hi havia una població en aquest Quarter de Llevant de més de 200 persones i si es mira el cens actual, possiblement no superi la trentena.

El Quarter de Llevant és una extensa plana, molt rica en aigua, situada a la riba esquerra de la riera Tenes. Dues mines brollen pel seu subsòl. Una és al tram final de la Mina dels

Set Socis que neix a Lliçà d'Amunt i passa per Lliçà de Vall fins arribar al Pla de can Pepet. Dels set, hi havia quatre propietaris que tenien la seva finca a Parets: La Marineta, Can Gosch, Can Pla i Can Romeu. L'altra mina és la de Can Cot i en disposaven del vol de l'aigua els propietaris del pla; és a dir, tenien l'ús de fruit de l'aigua un dia determinat de cada setmana. Els socis eren els amos de les masies de: Les Set Portes, Can Pepet, Can Cot, Can Moragues, Torre de Cellers i Can Torrents. Cal dir que els petits propietaris del veïnat de can Pepet també se'ls concedia el dret de poder regar, però generalment en hores intempestives de la nit. Era el preu que havien de pagar per l'aprofitament d'aquest recurs hidràulic. Aquesta mina té 1.700 metres i fou construïda entre 1.770 i 1.780. El propietari i promotor d'aquesta obra hidràulica fou en Joan Cot i Marsal. En principi tenia dos brancals, un d'ells naixia a can Coll i travessava el riu Tenes, avui aquest tram està obstruït. Un altra brancal baixava de Can Gurri i arribava fins a darrere a can Pepet. A partir d'aquest punt, un rec canalitzava l'aigua als diferents propietaris. Cal dir que existeix un document notarial de l'any 1815 en el qual es concedeix l'ús de fruit de l'aigua d'aquesta mina a la casa pairal de Can Moragues. Anys més tard es va estendre aquest dret a la resta de socis que s'han mencionat.

En aquests camps de regadiu s'havien cultivat grans extensions de mongeteres, Cal dir que a l'any 1945 a Can Romeu i els terrenys del voltant es va dur a terme un projecte experimental de diferents classes de fesols, entre elles les mongetes paretanes i les del ganxet. Això mateix passava amb les patates que durant els anys 1944, 1945 i 1946 es va dur a terme un projecte d'explotació d'aquesta espècie de tubercles a la masia de can Pepet. En aquesta plana agrària s'obtenien molt bones collites, ja sigui de cereals, farratges, productes d'horta, etc. Cal dir que també en els segles XVIII i XIX s'hi havia conreat grans quantitats de cànem. En donen testimo-

ni d'aquest cultiu les basses del cànem de les quals encara se'n podien veure dues (can Moragues i can Cot).

Molts dels grans masos, els quals eren patrimoni de grans propietaris de Parets, estaven ubicats al Quarter de Llevant i alguns d'ells encara resten en peu, però envoltats i ofegats per les indústries de l'entorn. Entre aquests podem anomenar: La Marineta, Can Guasch, Can Pla, Can Romeu, Can Moragues, Can Pepet, Set Portes, Can Cot, Torre de Cellers, Can Torrents, Can Masot, Can Butjosa i la Casa del Trenc. Hi havia altres cases molt més modestes.

El canvi d'un món rural d'aquests quarters a un altre d'industrial va començar amb la instal·lació de la primera empresa l'any 1956, el nom de la raó social era "Pover"; es dedicava a l'elaboració de peces de bakelita. En la dècada següent ja s'instal·laren noves indústries: Bettor, SA (1963), Oxigeno del Levante (1963), Granulados Diana, SA (1964), Cervezas Barcelona, S.A. (1965), Zanini Ibérica i Sthal Ibérica (1965); Industries Pedret (1967) i Nontex, SA (1967). En les següents dècades es varen ubicar en els diferents polígons industrials d'aquesta zona societats importants, com Laboratoris Grifols (1971), Nutrexpa (1972), Editorial Bruguera, Sony, Danone, etc.

Joan Volart i Bellavista
Diplomat en Magisteri

Bibliografia:

- *Diccionari de la llengua Catalana. Enciclopedia Catalana*
 - *Parets 904-2004. Un poble, una parròquia. Autors: M. Àngels Bonet, Joan Bellavista, Jaume Dantí, Maria Gorina i Rosa Martí.*
 - *Apunts de la història i geografia de Parets del Vallès. Autores: Maria Gorina i Rosa Martí.*
 - *Acta de l'aprovació de la divisió del terme en seccions censals de l'any 1940. Arxiu municipal.*
 - *Esriptura de 1815 en la qual el propietari de la mina de can Cot concedeix l'ús de fruit de l'aigua a can Moragues.*
- Documentació cedida per Josep Ribas.*

Entrevista a Jaume Palau i Ninou

"El *recader* de Parets sempre va carregat de paquets i el de Taradell no porta mai ni un cistell".

En Jaume Palau i Ninou és un paretà que va néixer al carrer Major, 8; més endavant va mudar-se la plaça de la vila, on actualment resideix. Ha viscut tota la vida al cor del poble i té moltes coses a dir de la història de casa nostra dels darrers vuitanta anys. En Jaume va néixer el dia 14 de novembre de l'any 1924. El seu pare en Jaume Palau i Cot, feia d'ordinari o bé *recader*, d'aquí ve el sobre-

anar a la farmàcia, etc. També portava les cartes al destí que li encomanaven, etc. Aprofitant el viatge anava al Born a fer les compres per a la botiga de pesca salada que tenia a la Plaça de la Vila. Portava els queviures amb un mocador de fer farcells. Cal dir que l'establiment és dels més antics de Parets i va restar obert al públic fins a l'any 1991, data en que es va jubilar l'esposa, la Manuela Ibáñez. El matrimoni Palau-Ibáñez varen ser els continuadors de la botiga fundada pel pare .

En l'època de la República, 1931-1939, sortia un suplement de la revista el Patufet que es

nom de can Recader. Ell ens fa cinc cèntims de quina era la feina que feia el seu pare. A Parets quan alguna persona havia d'anar al metge a Barcelona o bé calia portar algun remei o algun preparat de la farmàcia, es dirigia a una agència d'encàrrecs i aquest es dedicava a demanar hora a l'especialista o bé

deia l'Esquitx, i tenia un format de dimensions molt petites. En aquesta publicació va aparèixer una frase que feia al·lusió al *recader* de Parets i resava: " El *recader* de Parets sempre va carregat de paquets i el de Taradell no porta mai ni un cistell".

Durant una agradable i distesa conversa plena de records personals, en Jaume em comentava fets que han passat a la nostra vila amb el pas d'aquests darrers vuitanta anys. Ell va anar a estudiar als col·legis nacionals, avui són coneguts com a "Lluís Piquer". Recorda aquella data del 28 de setembre de 1928, un dia plujós, en què Parets inaugurava un grup escolar on varen assistir les autoritats militars i civils de la província, així com alcaldes de la comarca, convidats pel batlle de Parets. També em fa avinent que arran d'això i seguint unes directrius governamentals, en el marc de la festa de l'arbre, els nens i les nenes varen plantar moreres al camí que anava de la riera fins a l'entrada del poble. Conegut després com el camí de les moreres. La seva primera mestra va ser la senyoreta Leonor Jordana, després fou professor seu el senyor Reig i ja en plena Guerra Civil va tenir el pare Joan M. Imbert. En Jaume ens diu que els mestres dels nens més recordats durant la República eren el Senyor Reig i el Senyor Piquer, i que entre ells existia una forta rivalitat. Em fa palès que a les aules durant el període republicà els nens i les nenes estaven separats en classes diferents. És amb l'Escola Nova Unificada, ja durant la guerra amb el pare Joan, que l'ensenyament és mixt.

Què en recorda de la proclamació de la República?

Estàvem jugant a la pedreta tota dreta en Josep Seguer, el qui fou més tard la gran figura i mite del futbol barceloní, i jo mateix quan varem observar com llançaven al buit des del balcó de l'Ajuntament, llavors estava al carrer Major, davant del Cafè de Baix (l'actual restaurant el Jardí), el quadre amb la fotografia del rei Alfons XIII. Això passava dos o tres dies després de proclamar-se la Segona República.

A l'escola es cantava una cançó que intentaré recordar una mica la lletra i em sembla que deia: "Visca la República, ara més que mai! Capellans i frares al carai."

També tinc ben present, quan jo era un nen de set o vuit anys, passejant amb el meu pare pel Passeig de Sant Joan de Barcelona vàrem veure el president Macià, sota l'Arc de Triomf.

En Jaume té molts records del que va ser la Guerra Civil a casa nostra, fins i tot recorda haver vist amb els seus propis ulls com l'estiu del 36 es cremava l'església de Sant Esteve i totes les imatges i símbols religiosos a la plaça de la Vila, en aquell moment Plaça del 14 d'abril. Moltes coses tant d'un bàndol com de l'altre podria explicar, però pensa que és millor passar pàgina i no destapar les ferides encara no cicatritzades.

En Jaume durant els anys de la Postguerra va jugar molts anys a l'equip de futbol del poble. Com era en aquell temps el futbol a Parets?

Durant la Postguerra hi havia en el Club Futbol Parets, el primer equip i un segon més inferior que era el del Frente de Juventudes. Aquest darrer anava equipat de blanc i blau, és a dir amb la vestimenta que porta l'Espanyol. Jo vaig jugar amb aquest conjunt com a extrem dret. Més tard vaig passar al sènior. Les alineacions que es feien eren: 1 porter, dos defenses, 3 mitjos i 5 davanter. En Quimet de Can Gurri, el teu pare, també jugava d'extrem dret.

El fill del recader de Parets, també va ser un dels iniciadors de l'handbol paretà, en aquell temps conegut com el Balonmano. Faci'ns cinc cèntims d'aquell club cinquantenari?

Primer de tot cal dir que Granollers, la capital de la nostra comarca, va ser el bressol de l'handbol espanyol. Allà moltes de les famílies benestants estaven lligades a la pràctica i la direcció d'aquest esport. A Parets, el Dr. Francesc Canal va començar a entrenar els primers joves i a introduir aquesta afició al nostre poble. Per la diada de Sant Esteve de

l'any 1954 es va fer el primer partit a la Plaça. En Josep Ribas, com ha estat amb altres activitats culturals i esportives, va ser-ne un mecenes. Ell va comprar l'equipament esportiu dels jugadors. A més de les dues persones mencionades anteriorment, en Jaume Anfruns, en Jaume Calvó i jo mateix, entre alguns altres que ara no recordo vàrem ser els fundadors del club. Un parell d'anys més tard va ser-ne tècnic en Joan Desquens. El club formava part de la secció del Frente de Juventudes. El seu nom era Club Balonmano Juventud Parets. Les reunions de la junta es feien al bar de la plaça, Can March.

Ell a principis del anys seixanta tenia una Vespacar i amb aquest vehicle anava a buscar els jugadors per tal de portar-los a jugar els partits o bé als entrenaments.

En Jaume Palau també va formar part del consistori paretà durant els anys seixanta. Va ser regidor, llavors es coneixia com a "concejal", amb els alcaldes Joaquim Isern i Eduard Cisa. Ens deixa molt clar que quan ell prestava aquest servei al poble no cobrava ni un duro, i és més, quan havien d'anar a fer alguna gestió s'ho havia de pagar de la seva butxaca. El secretari, el Sr. Blei, portava un control molt rigurós de la despesa pública i havia de presentar els números al Governador Civil. L'hereu de can Recader encara recorda el nom d'un governador civil que tenia molt de tremp, era en Gómez Quintana.

Hi ha una forta polèmica amb l'icona de l'escut de Parets. Uns diuen que els equins representats són cavalls i els altres defensen que són eugues. Quina és la vostra versió?

Jo sóc partidari de la tesi que són femelles perquè a les eres del nostre poble es batia durant el segle XIX i a principis del XX a pota i els animals que ho feien eren eugues. Aquest és l'origen, segons en Jaume, dels equins en el nostre escut.

Una de les vostres aficions és anar a veure a jugar l'Espanyol. Des de quan en sou soci?

Tinc el nombre de soci número 188. Pago la quota des de l'any 1951 i el dia 10 de febrer de l'any 2001 em varen lliurar la medalla d'or, com a reconeixent als cinquanta anys de fidelitat al club. A part d'anar l'estadi les jornades que es disputen partits a casa, també ens hem desplaçat per molts llocs d'Espanya i l'estranger, seguint i encoratjant l'equip blanc-i-blau.

En Jaume és molt crític amb el poc aprofitament que se'n fa de les aigües soterrànies del nostre municipi. Així com que hi ha molt arbrat i no es rega el suficient. Ens anomena una sèrie de pous i mines que hi ha a la nostra localitat i diu que es podrien aprofitar millor els recursos hídrics. Parets és molt ric en aigua. Ens fa una enumeració d'una sèrie de pous: els de les Set portes, Can Guasch, la sínia de can Lledó, can Cot, can Torrents, can Crac, can Pepet, ca n'Oms, el de la Plaça, etc. També ens fa avinent que hi ha un bon cabdal soterrani d'aigua provinent de les mines que transcorren per sota el nostre subsòl; ens menciona la dels Set socis, la de can Cot, Can Berenguer, can Guasch i can Oms.

Per últim és ell qui ens fa una pregunta i xic irònica: "Ho saben les autoritats i els tècnics municipals que els arbres s'han de regar?"

Ens cal agrair a en Jaume la seva col.laboració en el coneixement del nostre poble amb aquesta entrevista.

Joan Volart i Bellavista
Diplomat en Magisteri

La Guerra del Francès a Parets

Ara fa 200 anys de la guerra del francès que va durar del 1808 al 1814. L'exèrcit francès ens va envair amb l'excusa que volia fer la guerra als portuguesos que eren aliats dels anglesos.

La pentinada del territori per l'exèrcit francès té una important repercussió perquè Catalunya i Espanya viuen una situació de crisi econòmica i política considerable. Recordem que Napoleó, aprofitant la debilitat de Carles IV, fa que aquest li lliuri el regne d'Espanya, que després entrega al seu germà Josep Bonaparte.

En els pobles i ciutats es nomenen unes Juntes de Defensa formades pels Ajuntaments, eclesiàstics i representants dels gremis i de les classes treballadores.

La Junta del Vallès es va constituir l'11 de juny de 1808 a Granollers, després de l'ocupació de Mataró.

Componien la Junta del Vallès el president, A. Doll i de Llansà, i els vocals C. Llobet (rector de Granollers), P. Lladó (rector de Palou), quatre vocals de l'Estat Militar (Antoni Coll, de Lliçà; J. Mariano, de Bell-lloc de Cardedeu; S. Casas, advocat de l'Audiència i Esteve Pagès de Granollers) i sis vocals de l'Estat de Llauradors (F. Fatjó, de Cerdanyola; Francisco Pons de Campoins, de Barcelona; A. Duran, de Sabadell; P. Rams, de Parets; N. Vila, de Tagamanent i J. Colomer, de Llinars del Vallès), i com a secretari, Miquel Pagès, de Granollers. El tarannà de la Junta queda reflectit pel fet que el president era la mateixa persona que feia d'alcalde major en el règim anterior.

És important que aparegui en aquesta data tan concreta un tal P. Rams de Parets perquè això ens permet relacionar aquesta persona probablement amb la propietària dels que van ser els terrenys de la Linera.

L'any 1876 el senyor Antoni Feliu Peix compra una peça de terra del mas Rams de Parets del Vallès, inclosos el pou, la sinya i les aigües, per instal·lar-hi la Indústria Linera. Probablement aquests Rams vivien en aquest indret.

Per altra banda en la cronologia dels batlles, regidors i procuradors síndics de la Batllia de Mollet, Parets i Gallechs en document del segle XVIII, ja hi trobem diverses persones amb el cognom Rams, segurament es tracti de la mateixa família.

Maria Gorina i Esteve

Bibliografia:

Moliner Prada, Antoni; *Catalunya contra Napoleó. La Guerra del Francès 1808-1814*. Ed. Pagès. 2007. Lleida.

Dones que anaven pel món,

Amb aquest títol tan suggerent i amb el sub-títol "Estudi etnogràfic de les trementinaires", en Joan Frigolé Reixach ha publicat un llibre molt interessant. L'ha editat el centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional, l'any 2005.

Filomena Tiana.
Curandera.
Vivia al c/major, a sobre de Can tiet

És un llibre que recull la història d'algunes dones de les valls del Pirineus que durant l'estiu recollien, assecaven i triaven diverses espècies de plantes remeieres i baixaven de les valls cap a la plana a vendre aquestes plantes i remeis naturals quan feia bon temps.

Feien diversos itineraris tots a peu, carregades amb plantes, llaunes que contenien ungüents, trementina, bolets secs i altres productes que servien per curar les persones i també els animals.

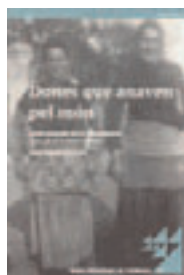
Especialment anaven per les cases de pagès on els compraven aquests remeis i també hi podien fer nit, descansar i menjar. La venda d'aquests productes generava a aquestes dones uns ingressos que aportaven a l'escas-

sa economia de les cases.

Dins els itineraris que tenien, segons és publica en aquest llibre, hi ha anotada una casa de Parets del Vallès, així hi consta Can Sastret.

Es interessant conèixer que també pel nostre poble hi van passar les trementinaires. En tenir Can Sastret com punt en el seu itinerari, fa suposar que devien passar també per les cases del poble a vendre els seus productes i possiblement a Can Sastret hi feien nit.

En el mateix itinerari trobem Can Mas de Palaudàries. Segurament hi consten aquestes dues cases perquè entre Can Mas i Can Sastret hi ha una distància que permet anar a peu d'una a l'altra en menys d'un dia.

Llibre: Dones que anaven pel món

Autor: Joan Frigolé Reixach

Catedràtic de la Universitat de Barcelona d'Antropologia social. Investigador de la literatura i antropologia i d'aspectes etnogràfics de l'àrea mediterrània. Autor, entre d'altres, "Un etnòlogo en el teatro" y "Un hombre".

Editorial: Generalitat de Catalunya

Ressenya: Rosa Martí i Conill

ÈXTASI

M'embadaleixo amb la natura
del verdosenc herbei
dels prats de pastura,
de l'herbada campa
que neix, creix i no mor mai;
amb l'artesa feinejar
de la gent de pagesia;
amb l'aigua cristal·lina
d'un nadiu rierol,
on s'hi reflectia
el movedís espill de sol;
amb el llot d'un tosc bassiol
on em poso fi d'orella
escoltant el raucar de la granota;
amb el piular d'una novella oreneta
enlairant-se en el seu primer vol;
amb la grisa nuvolada,
del fulgent llampegar,
i del ressò del tro llunyà
de la pluja de poca durada,
i de la flaire farratgera,
que deixa l'humit rostoll
al voltant de l'era.
M'embadaleixo quan l'arbre
perd la darrera fulla
de la groguenca tardor;
i amb el prematur borrascall
quan revesteix de blanc la vall.
M'embadaleix l'assídua nevada,
esmunyint-se entre les esquerdes
de les crestes muntanyenques;
i l'arrauxat grop de ventada
que emana de més enllà dels Pirineus,
i fa voleiar nivis flocs de neu.

per Josep Bernal

“Can Tiet” al c/Major el 2005

Casa al carrer Major de “la nena de Can serra” cap al 2005

